

RECENSION

Katarina Taikon. Foto: Anna Riwkin. Distr: TriArt Film AB

Taikon

Originaltitel Taikon

Regi Gellert Tamas, Lawen Mohtadi

Producent Gellert Tamas

Manus Gellert Tamas, Lawen Mohtadi

Foto Kim Silfving

Medverkande Katarina Taikon, Rosa Taikon, Åsa Moberg, Mårten Andersson, Thomas Hammarberg m fl

Sverige 2015

Längd i tid 1 tim 30 min

Distributör TriArt Film AB

”Jag säger inget som inte står inskrivet i FN:s stadgar. Jag har inte kläckt de geniala idéerna om mänskliga rättigheter. Jag vill bara att alla människor ska behandlas lika”, orden är från en intervju i radion med Katarina Taikon 1975.

När Katarina Taikon gav ut sin bok ”Zigenare” 1963 var det lite av ett bombnedslag. Och raskt hamnade den intellektuellt skärpta och rasande stilig Katarina Taikon mitt i händelsernas centrum och där befann hon sig fram till dess att en hjärtattack 1982 skadade hennes hjärna så allvarligt att hon hamnade i koma fram till sin död 1995.

I filmen karaktäriserar Åsa Moberg hur fienden såg ut: ”Det var en samling betonghäckar – socialdemokrater bestod av äldre förstockade vita män, det var hemskt på den tiden och de lever ju fortfarande kvar.” Vi får se ett antal av dessa män till synes helt aningslöst häva ur sig den ena grodan efter den andra: ”zigenarna är ju vana att bo i tält” säger någon. Även Tage Erlander snubblar till i sitt tänkande och författaren Ivar Lo Johansson romantiserar starkt romernas – eller zigenarnas som det hette då – liv. Filmens upphovsmän har gjort en imponerande research med bilder och klipp samt nutida intervjuer som starkt fångar tiden och de åsikter

man lite oreflekterat torgförde men som idag klingar rent förfärligt. Vilket – förstås – ger tankeställare om vår nutid där den zigeniska kvinnan bara är utbytt mot en muslimsk, klädd i slöja. Och det är säkert samma mekanismer som fick folk att ösa sitt spott och spe över romer då som muslimer idag. Den kloke Thomas Hammarberg reflekterar exempelvis över att ”vi på 60-talets mitt måste demonstrera för att romska barn skulle få gå i skolan!”

Ledstjärnan i Katarina Taikons kamp var hela tiden lika rättigheter och jämlikhet. Något hon på ett rent privat plan hade fått uppleva in på bara huden när hon som 14-åring blir bortgift, rymmer, hamnar på barnhem innan hon först upp i de sena tonåren lär sig läsa och skriva och får grepp om sitt liv. Man kan inte annat än ryckas med i hennes kamp – så välformulerad är hon, så'n lyskraft har hennes engagemang. En stjärna kort och gott.

Katarina Taikon var själv socialdemokrat och lyckades komma såväl Tage Erlander som Olof Palme in på livet och blev lite av en maktfaktor när hon i kraft av sin intellektuella briljans får möta den tidens svenska politiska elit men även Martin Luther King under hans Stockholmsvisit i samband med Nobelpriset. Det var en tid när debattens vågor gick höga – då Katarina Taikon punkterade en svensk förträfflighet, när hon lyckades göra oss medvetna om att inte bara Sydafrika med sin apartheid och USA med Ku Klux Klan och svarta uppror –även Sverige hade sina lik i och med en djupt skamlig politik visavi romerna. Något hon mot slutet av 70-talet även gestaltade i de cirka 14 ungdomsböckerna om Katitzi – ”lilla Kati”. Alltså sin egen historia.

Lawen Mohtadi och Gellert Tamas har i sin film *Taikon* skapat ett lika fascinerande som inträngande porträtt av en stridbar kvinna och den tid hon verkade i – en tid som både kan kännas märkligt avlägsen och ändå så nära. En film som därtill kommer så härligt lägligt just när stridslinjerna så sakta börjar formeras och tydliggöras i en annars så politiskt blek och urvattnad tid som är vår egen.

Andreas Hoffsten

FILMRUTAN